

Eero Holopainen

* 20.9.1937 † 29.11.2022

Meteorologian emeritusprofessori Eero Holopainen menehtyi 29.11.2022 vaikeaan sairauteen 85-vuotiaana. Hän oli syntynyt 20.9.1937 Kuhmossa pienviljelijäperheeseen ja kävi vielä professorinakin auttamassa kesäisin kotitilan heinätöissä. Kansakoulunopettaja huomasi pojan lahjakkuuden ja ohjasi hänet Kajaanin klassiseen lyseoon. Sieltä Holopainen sai muun ohessa latinan taidon, jolla briljeerasi myöhemminkin. Hän perusti muun muassa Miekallisten Meteorologian Tohtoreiden Ritarikunnan, jonka nimi ja säännöt olivat tietenkin latinankieliset.

Eero Holopainen lähti ylioppilaana vuonna 1957 Helsingin yliopistoon opiskelemaan meteorologiaa professori Vilho Väisälän, Lauri Vuorelan ja akateemikko Erik ”Maestro” Palmenin ohjauksessa. Opiskeluboksin hän sai presidentinlinnasta, jonne presidentti Urho Kekkonen oli varannut tilaa eteville köyhille kainuulaisopiskelijoille. Myös Holopaisen pienimuotoiset hääit pidettiin Linnassa ja myöhemmin Kekkonen vielä onnitteli lahjakasta entistä vuokralaistaan professuurista myllykirjeessään.

Opinnot sujuivat nopeasti. Väitöstutkimusta Eero teki Tukholman yliopistossa (väitös oli vuonna 1964 Helsingissä), ja

perhe vietti sen jälkeen pari vuotta Michiganin yliopistossa Ann Arborissa. Holopainen oli sittemmin Ilmatieteen laitoksen sääosaston vs. johtajana, tosin vain lyhyen ajan vuosina 1966–1968, mutta ehti jo tuolloin vaikuttaa ratkaisevan myönteisesti Ilmatieteen laitoksen ensimmäisen tietokoneen hankintaan.

Eero Holopainen toimi Helsingin yliopistossa meteorologian laitoksen apulaisprofessorina, professorina ja johtajana 1969–1996 ohjaten monen meteorologiskupolven opintoja, aina ajan tasalla pysyen. Hän toi esimerkiksi opetukseensa tuoreeltaan jo vuonna 1969 äskettäin Nobel-palkittu Syukuro Manaben keskeiset ilmastolämpenemislaskelmat ja tulokset. Holopainen oli kannustava opettaja ja sovitteleva laitosesimies, jolla oli hyvät suhteet Ilmatieteen laitokseen sekä yliopiston ja tiedekunnan johtoon. Suomalaiseen Tiedeakatemiaan hänet valittiin vuonna 1974 ja Suomen Tiedeseuraan 1975. Vaikeutuvat sairaudet pakottivat hänet ennenaikaiselle eläkkeelle vuoden 1997 alusta.

Eero Holopainen oli myös ahkera tutkija. Valot paloivat usein myöhään laitoksen nurkkahuoneessa Porthanian ylimässä kerroksessa. Holopaisen ominta tutkimusalaa oli puhtaasti säähavaintoihin

perustuva ilmakehän käyttäytyminen ja ilmastodynamiikka, etenkin energiatalous sekä länsiperusvirtauksen ja siinä ajelehtivien matalapaineiden kaoottinen keskinäinen vuorovaikutus, jonka kuvaamiseen hän kehitti useita menetelmiä. Hän oli kysytty kokoussitelmöijä ja lukuisat meteorologian suurnimet poikkesivat matkoillaan Helsingissä vaihtamassa ajatuksia kuuluisan parivaljakko Palmen–Holopaisen kanssa. Vaikka Holopainen ei itse ollut laitetutkija eikä ilmakehän mallittaja, hän onnistui hankkimaan erityisrahoituksen yliopiston uudelle modernille Doppler-säätutkalle (aikanaan Suomen ensimmäiselle), ja oli erinomaisen hyvin perillä säänennustus- ja ilmastomalleista.

Yliopiston meteorologian laitoksen esimiehenä Holopainen joutui myös usein valistamaan kansaa ja päättäjiä kulloinkin ajankohtaisista sään ja ilmaston aiheista ja ongelmista, kuten haposateista, kaaosteoriasta, ydinlaskeumista ja ydintalvesta,

otsonikadosta, ilmastonmuutoksista ja ilmaston lämpenemisestä, josta hän varoitti jo 1970-luvun alussa Manaben töiden pohjalta. Häntä pyydettiin myös lukuisiin luottamustehtäviin, tärkeimpinä ehkä Euroopan keskipitkien sääennusteiden laskentakeskuksen (ECMWF) ja Maailman ilmatieteen järjestön (WMO) tieteellisten neuvostojen pitkäaikaiset jäsenyydet. ECMWF:n neuvonantajat kokoontuivat vuosittain Readingissä Englannissa ja WMO:n ”kaksitoista apostolia” Genevessä, joten hän pysyi hyvin perillä ilmatieteen uusimmista virtauksista.

Eeron tukena oli Raija-vaimo, neljä lasta ja kaunis kirjallinen koti Herttoniemessä, jossa vieraat saivat ylenpalttisen kainuulaisen trahteerin. Hän löysi myöhemmin vuosinaan itsestään myös yhteislaulajan ja humppatanssijan, sopivana vastapainona sille Immanuel Kant -hahmolleen, joka mielellään teki pitkiä kävelyretkiä tieteellisiä problemeja syvämietteisesti fundeeraten.

Hannu Savijärvi

Kuva: Helsingin yliopistomuseo
/ Kuvaamo AV-keskus